

Pamuğun

Türkiye için Sosyal ve Ekonomik Önemi

(2020)

Prof. Dr. Hakkı Ünal Evcim

Ulusal Pamuk Konseyi Genel Sekreteri

a. Pamuğun Türkiye Tarımındaki Yeri ve Önemi

Türkiye Dünya lif pamuk üretiminde Hindistan, Çin, ABD, Brezilya, Özbekistan ve Pakistan'dan sonra **7'inci** tüketimde ise Çin, Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'in ardında **5'inci** sırada yer alan önemli bir pamuk ülkesidir. Ülkemizde 2020 sezonunda dünya pamuk alanlarının **%1,27'si** kullanılarak dünya üretimin **%2,73'ü** gerçekleştirilmiştir; bir başka ifade ile, tarla verimimiz, iklim koşullarının elverişsizliğine bağlı olarak gerilemesine karşın, dünya ortalamasından **2,15 kat daha fazla** olmuş ve bu değerle ülkemiz büyük üretici ülkeler arasında Avustralya'nın ardından ikinci sırada yer almıştır.

2020 itibariyle Türkiye'de **359 bin hektar** alanda **1 milyon 774 bin ton** kütlü pamuk üretilerek **6 milyar 819 milyon 724 bin 651 TL¹ (968 milyon 710 bin 888 Dolar²)** değer ortaya çıkarılmış; bunun %96'sı pazarlanarak **6 milyar 546 milyon 935 bin 665 TL (929 milyon 962 bin Dolar)** gelir elde edilmiştir. Bu değerle pamuk "**Tahıllar ve Diğer Bitkisel (Seçilmiş) Ürünler**" grubunda buğday, patates, arpa, mısır, şeker pancarı ve ay çiçeğinden sonra, **7. Sırada** yer almaktadır. Ayrıca anılan grup alanının **%3'ünde** grup toplam gelirinin **%7,1'ini**, grup toplam pazarlanan gelirinin ise **%8,5'sini** sağlayan "**Alan Verimliliği en yüksek ürün**" konumundadır.

Pamuk tarımı yüksek tarımsal üretim değerinin yanı sıra, **girdi yoğun** bir üretim dalı olması nedeniyle tohum, gübre, ilaç, makina sanayii, ticareti ve lojistiği ile

¹ TÜİK Tarım İst., Bitkisel Üretim Değerleri, 2020

² 2020 yılı Ort. USD kuru TCMB kayıtlarına göre: 7,03 TL, TÜİK GSYH hesaplarında ise: 7,04 TL'dir; bu raporda 7,04 değeri esas alınmıştır.

³ Uluslararası Pamuk Danışmanları Komitesi'nin (ICAC), "#TRUTH: Every tonne of cotton represents full-time, year-round employment for 5 -6 people" kabulüne göre hesaplanmıştır.

⁴ TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, Ekonomik faaliyetlerine göre temel göstergeler, 2020, NACE Rev.2., İmalat, Bölüm 13 ve 14 toplamıdır.
² 2020 yılı Ort. USD kuru TCMB kayıtlarına göre: 7,03 TL, TÜİK GSYH hesaplarında ise: 7,04 TL'dir; bu raporda 7,04 değeri esas alınmıştır.

tarım işçilerinden oluşan çok geniş bir kesimin gelir kaynağıdır. Uluslararası normlara göre, Türkiye pamuk üretimi **2020 yılında 3 milyon 370 bin kişilik tam zamanlı potansiyel istihdam** yaratmıştır³. Halihazırda uygulanmakta olan üretim teknikleri itibariyle değerlendirildiğinde, mevcut pamuk üretimimizde yılda **70 Milyon yevmiyeden fazla** İnsan İş Gücü kullanıldığı, yaklaşık **250 bin** daimi, **500 bin** geçici istihdam yaratıldığı ve toplamda **1.5 milyonu** aşkın insanımıza geçim sağlandığı tahmin edilmektedir.

b. Pamuğun Türkiye Sanayii Sektöründeki Yeri ve Önemi

Pamuğun ülke ekonomisine katkısı sadece tarımla sınırlı değildir. Pamuk lif, çiğit, tohum, çekirdek, yağ, küspe, linter vb asıl ve yan ürünleriyle tekstil, hazır giyim, bitkisel yağ ve yem başta olmak üzere, **otuzu aşkın sanayiye ham madde oluşturmaktadır** ve böylece ülke ekonomisine katkısı katlanarak artmaktadır.

Bu anlamda pamuğun ülkemiz ekonomisine katkısı lifi ile tekstil ve hazır giyim sanayilerine ham madde olmasıyla başlamaktadır. Pamuk bu sanayilerimizin temel ham maddesidir. Türk tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin kuruluşunda ve hızla gelişerek bugünkü seviyelere gelmesinde yerli pamuk üretimimiz önemli rol oynamıştır. Buna karşılık bu sanayilerimiz de pamuğun ülkemiz ekonomisine olan katkısını katlanarak artırmak suretiyle pamuk tarımımızın sürdürülebilirliğine destek olmuştur. Sahip olduğumuz agro-ekolojik olanaklar sayesinde ülkemizde değişik cins ve kalitede iplik ve kumaş yapımına elveren çeşitlilikte lif pamuk üretilebilmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sanayimiz de bu doğrultuda yapılanmış bulunmaktadır. Yerli pamuk üretimimiz yakın tarihe kadar sanayimiz ihtiyacının tamamını, sektörün rekabet gücünü geliştirecek koşullarda karşılayabilmiştir. Ancak yerli üretim, var olan potansiyeline rağmen, tekstil ve hazır giyim sanayilerine uygun hızda büyüyememiş ve ülkemiz dünyanın önde gelen pamuk ithalatçıları arasına girmiştir. Son yıllar itibariyle tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin yıllık pamuk tüketimi küresel piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak **1.400.000 ila 1.700.000 ton** sınırları arasında değişmekte olup bu ihtiyacın genel olarak **700 ila 900 bin ton** kadarı yerli üretimle karşılanmakta, kalan bölümü ise ithal edilmektedir. Bu şekilde yılda **1,7 milyar Dolar** seviyelerine varan döviz kaybının yanı sıra yerli pamuk üretimiyle sağlanacak katma değerden yoksun kalınmakta, daha da önemlisi ülkemiz ihracatında en büyük pay sahibi sanayilerimizi dışa bağımlı kılınarak küresel rekabet güçleri riske atılmaktadır.

Tekstil ve Hazır Giyim sanayilerimiz **2020 yılında 387 milyar 878 milyon TL (55**

³ *Uluslararası Pamuk Danışmanları Komitesi'nin (ICAC), "#TRUTH: Every tonne of cotton represents full-time, year-round employment for 5 -6 people" kabulüne göre hesaplanmıştır.*

milyar 96 milyon Dolar) değerinde mal üretmiştir ⁴. Bu üretimle GSYH'nın %19,1'ini oluşturan ülke lideri **İmalat Sanayii üretiminin %40,3'ü** gerçekleştirilmiş ve GSYH'na **%7,7 oranında** katkı sağlanmıştır. Dahası bu üretimin yarısı (**%49,87**) ihraç edilerek **27 milya 475 milyon 460 bin dolar** gelir elde edilmiş, buna karşılık ithalatın **9 milyar 573 milyon 404 bin Dolar** ile sınırlı kalması sonucunda **17 milyar 902 milyon 56 bin Dolar** cari fazla yaratılmıştır ⁵. Bunların yanı sıra **1 milyon 62 bin 44 ücretli istihdam** ile İmalat Sanayii ücretli istihdamının **%26,4'ü**, ülke toplamı ücretli istihdamın **%6,24'ü** sağlanmıştır.

Hali hazırda tekstil ve hazır giyim sanayilerimiz nihai ürünlerinin **ağırlık olarak üçte biri, değer olarak yarısı** pamuktandır ⁶. Buna göre lif pamuk ham maddesi bu sanayilerimizde işlenerek **brüt 10,98 kat, net 2,82 kat varan katma değer artışlarıyla** ülkemiz ekonomisine kazandırılmış; ayrıca bu kazanımın **yaklaşık yarısı (%45,17)** döviz olarak sağlanmış bulunmaktadır.

Bu bağlamda yerli pamuk teminindeki kolaylık, maliyet, döviz gerektirmemesi, dışa bağımlılığın azalması vb avantajları nedeniyle bir adım öne çıkmaktadır. Nitekim yukarıdaki ortalama katma değer artışları yerli pamuk kullanımında **brüt 12 ve net 3** kata yükselirken, ithal pamuk kullanımında **brüt 10,45 ve net 2,68** kat ile sınırlı kalmaktadır. Ayrıca yerli pamukla **değerinin 5,6 katı** kadar **dış ticaret fazlası** yaratılırken, ithal pamukta bu oran ancak **değerinin 2,9 katı** kadar olmaktadır.

Pamuğun ülke ekonomisine katkısı tarım, tekstil ve hazır giyim sanayileri ile sınırlı kalmamakta, bitkisel yağ, yem, tıbbi malzemeler, kozmetik vd pek çok sanayi dallarındaki kazanımlarla sürmektedir. Örneğin, 2020 itibariyle kütlü pamuk üretiminden elde edilen **993 bin ton** dolayındaki **pamuk çığitinden** yaklaşık değerlerle **149 bin ton** yanma derecesi ve doymamış yağ oranı yüksek **yemlik yağ, 695 bin ton** yüksek protein içerikli **yemlik küspe, 149 bin ton linter ve 106 bin ton telef** ekonomimize kazandırılmıştır. Bu bağlamda tıbbi malzemeler ve kozmetik ürünlerde henüz miktar ve değerini tam olarak belirleyemediğimiz ölçüde pamuk kullanılmıştır.

31/10/2021

⁴ TUİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, Ekonomik faaliyetlerine göre temel göstergeler, 2020, NACE Rev.2, İmalat, Bölüm 13 ve 14 toplamıdır.

⁵ TUİK, Dış Tic. İst. 2020, STIC Rev.4'e göre 26, 65 ve 84 pozisyonları toplamıdır.

⁶ Tekstil ve Hazır Giyim sanayilerinde hammadde olarak çok fazla sayıda saf ve karma ürün kullanılmakta ve bu çeşitlilik giderek artmaktadır. Bu durum pamuğun hammadde, yarı mamul ve nihai ürünlerdeki payları için kesin bir değer belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu amaçla ortalama bir değer tahmini için İTKİB uzmanlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda, pamuğun toplam hammadde içinde en az %50 paya sahip olduğu kanaatine varılmış ve ilgili hesaplamalar bu varsayıma dayalı olarak yapılmıştır.